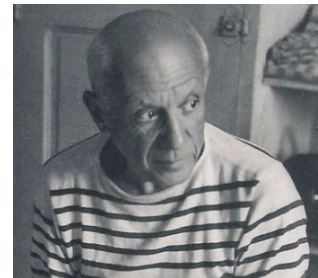

LA INCOMODITAT DE L'ART

J. F. Yvars

Dies enrere, en una llarga i fluïda conversa, el gran historiador de l'art E. H. Gombrich em confessava, a tocar els 90 anys, la seva perplexitat davant la peculiar evolució de l'art contemporani. Aquest segle ha viscut el desenvolupament de la ciència, de la sofisticació i de l'avenç del pensament abstracte, amb unes elevades cotes d'exactitud i capacitat de verificació en les seves anàlisis i propostes. L'art, però, sembla ancorat en el moment de genial simplificació que ja assenyalaven les avantguardes: convertir les formes plàstiques en potents síntesis comunicatives. Després, curiosament, va venir la reiteració referencial —art de continguts, en definitiva: narratius, psicològics, perceptius o socials. Retòrica, en poques paraules, a vegades simples ocurrències de discutible valor visual.

Retorn a l'ordre, s'ha dit. Però un ordre vençut i defensiu, fet només de prefixos i sufixos —post, ultra, neo, hiper. Un art només salvat per la longevitat impertinent de Picasso, Matisse, Miró, Calder i el sempre irònic silenci de Duchamp: començar de zero. L'art que reivindica l'obra concreta per damunt de la tendència, en efecte, però que la converteix en un caprici mut, en un espai sense temps. La qüestió és clara, l'obra d'art és... un estímul imaginatiu o *bibelot* inert?

Penso que encara hauríem de parlar d'una "tradició de la novetat", aliena als propòsits renovadors de l'avantguarda en el seu moment de consolidació històrica. Però també el model de Rosenberg queda hipotecat per una estructura formal derivada de la restricció lèxica d'aquestes avantguardes quan es van convertir en estils artístics desvinculats de l'actitud rupturista originària: s'havia de pensar el món visible amb uns nous ulls.

Però potser convé apel·lar modestament a una persistent tradició "moderna" que arrenca de la crítica del passat, dels seus models d'ordre visual i que proposava un nou fonament imaginatiu basat en "l'únic principi que pot escapar-se de la crítica, perquè és crítica en ella mateixa:

el canvi, la història" com proposava Octavio Paz. Una estètica negativa que vagi més enllà del gust i s'instal·li en la pluralitat normativa per establir un diàleg amb aquells models formals capaços de generar respostes estètiques actives.

Durant els anys setanta, la provocació política i una substitució creixent de l'art per el no-art alternatiu, declarat radicalisme ideològic, posen en qüestió no només el bon gust o una noció il·lusòria de bellesa formal, sinó també la sublimació transcendent del materialisme, més tard recuperat per *l'arte povera* en síntesi amb el minimalisme i l'art conceptual —de Fautrier a Tàpies, de Richard Long a Tony Cragg.

Pensem en les audàcies escatològiques de Manzoni el 1961 amb *Merde d'artiste*, avui, asèpticament recuperades per la Serpentine Gallery de Londres sense sorpreses. L'art va ser els anys setanta encara una provocació, una denúncia, un gest agressiu tal i com van pretendre els "accionistes" vienesos a principis dels setanta. Les actituds es convertien en formes com deia Harald Szeeman el 1969.

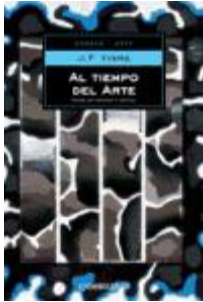
Però, això és art? I aquí comença un corrent d'interès artístic emergent en l'evolució de la sensibilitat plàstica contemporània. No es pretenen limitar les fronteres que separen l'art del no-art, sinó suggerir una noció d'art vàlida pel món contemporani que suposi a més, la reconstrucció interna dels seus components a partir d'un minimalisme objectualista ple de referències emotives.

La creixent dècada d'instal·lacions i de performances ha reduït a extrems gairebé simbòlics els continguts afirmatius i de provocació que qualificaren l'art radical dels anys anteriors. El món de l'art s'ha pluralitzat fins a dissoldre's en un univers d'objectes funcionals disfuncionalitzats, orientats a l'evocació sentimental o dirigits a despertar una experiència nova a l'espectador.

De fet, una cosa sembla clara. Davant les temptatives anacròniques de repetir les formes artístiques del passat, amb major o menor habilitar, Walter Benjamin suggeria que simplement "l'art ha de treballar amb els

mitjans de què disposa". I parlava en plena crisi de Weimar, quan la cultura de masses començava a desdibuixar l'egoisme estètic romàntic.

Un art al marge de la història? Tampoc és això. Creure en l'art significa apostar per la creativitat i la innovació, un bon desafiament per a la nostra sensibilitat potser una mica aclaparada de memòria.

Text traduït

J. F. Yvars. *Al tiempo del arte*. Barcelona: Random House Mondadori, 2004. (p. 59-61)